

İÇİNDEKİLER

Teşekkürler 17

1. Cinsel Kargaşa	21
2. Seyahat Etmek İçin Çalışmak, Çalışmak İçin Seyahat Etmek	33
3. Hizmetler Dünyası	94
4. Toplumsalın (Ve “Fuhuş” Kavramının) Yükselişi	151
5. Doğru Yere Bakmak: Metodoloji	203
6. Hayırseverlikten Dayanışmaya: Yardım Çalışanları İle Sahada	226
7. Kısmi Gerçekler	280

Kaynakça 287

Birincil Kaynaklar 325

Dizin 341

Teşekkürler

Yıllar boyunca eserleri ve sohbetleriyle bana keyif ve ilham veren ve beni toplumsal hareketlerine dahil eden herkese, özellikle Arturo Escobar, Pat Crain, Julie Graham, Tony Bennett, Pam Beach, Félix Tremiño, Priscilla Alexander, Wendy Harcourt, Carol Leigh ve Pocho'ya teşekkürlerimi sunarım.

Laura María Agustín
Granada, İspanya
ve Leicester, Birleşik Krallık

Evlerini terk edenlere

Cinsel Kargaşa

Birkaç yıl önce, Avustralya ve Tayland'a yaptığım bir gezide seks endüstrisiyle bağları olan beş Latin Amerikalı kadınla tanıştım. Bu kadınlardan üçü Sydney'de ruhsatlı bir genelev sahibesi ve yanında çalışan iki göçmenken diğer ikisi Bangkok'ta yasadışı göçmenlere yönelik bir nezarethanede tutuluyordu. Peru, Kolombiya ve Venezuela uyruklu bu beş kadın toplumun farklı kesimlerindendi ve farklı yaşlardaydılar. Hikâyeleri de bambaşkıydı.

Avustralya'da kalıcı oturma izni bulunan genelev sahibesinin göçmen işçileri, çalışma izni içeren bir İngilizce eğitimi vizesiyle Avustralya'ya gelmiş, ancak bu vizeyi alabilmek için sekiz aylık eğitimin ücretini peşin ödemeleri gerektiğinden büyük borca girmişlerdi. Patroniçenin onlara yaklaşımı hem çok şefkatli hem de oldukça katıydı; göçmen kadınlar patroniçenin evinde yaşıyor ve işi öğrenmek üzere onunla geneleve gidiyorlardı. Yerel sosyal sağlık girişimlerinde çalışan kişiler İspanyolca konuşmuyordu.

Bangkok'ta gözaltına alınan iki kadından biri, sahte vizeyle Japonya'ya girmeye çalıştığı için Tokyo'da bir havalimanında alıkonulmuştu. Bu kadını Japonya'ya çağırın kişi, öncesinde yasadışı seks işçiliği, ardından seks ticareti *ortamlarında* yasadışı hizmet sağlayıcı-

lığı yapan kız kardeşiydi. Bu kadının yolculuğu, sınır dışı edilerek geri gönderildiği ve bir yıl tutuklu kaldıktan sonra nezarethaneye sevk edildiği Bangkok'ta son buldu. Diğer kadınsa erkek arkadaşının da dahil olduğu bir grup insanla Asya kıtası boyunca seyahat ettikten sonra, Bangkok'ta yine erkek arkadaşı ve grubun diğer yeleri tarafından gerçekleştirilen bir soygunun ardından incelenen kamera görüntüleri aracılığıyla yakalandı. Bu kadın üç yıllık hapis cezasını tamamladıktan sonra aynı nezarethaneye sevk edildi. Bütün evrakları, adı ve uyruğuna dair bilgiler de dahil olmak üzere, sahteydi.

Nezarethanede tutulan iki kadın da evlerine dönebilmek için uak bileti masraflarının karşılanmasını bekliyordu, ancak henüz kimse böyle bir teklifte bulunmamıştı. Tutuklanmalarına yol açan olaylardaki suç ortaklıkları bu kadınları “insan kaçakçılığı” mağdurlarına sağlanan yardımlardan men etmişti, her Latin Amerika lkesinin Tayland'da bir büyükelçiliği bulunmuyordu ve nezarethaneyi ziyaret eden yerel kuruluş çalışanlarından yalnızca biri İspanyolca konuşuyordu. Sydney'deki iki yeni göçmen kadın yeni mesleklerine alışıyormuş gibi görünseler de vize almalarına olanak tanıyan dil eğitimi konusunda belirsizlik ve kararsızlıklar olduğunu hissetmeye başladım, üstelik girdikleri borcun miktarı farklı bir işte çalışmalarına pek imkn vermiyordu. İki kadın da ortaöğretimden yeni mezun olmuş gibi görünüyorlardı. Japonya yolundan geri çevrilen göçmen kadın, yola seks işçiliği yapacağını düşünerek çıkmamış olsa da sahte belgeleri düzenlemesine yardımcı olan st orta sınıf ebeveynini hayal kırıklığına uğratmaktan büyük bir utanç duyuyordu. Soyguna karışması sebebiyle tutuklanan otuzlu yaşlarının ortasındaki işçi sınıfı kökenli diğer kadın, seks ticaretine taraf olduğu izlenimini verse de bunu önemli bir şey olarak görmüyor gibiydi. Hong Kong ve Singapur gibi yerleri görmenin heyecanından bahsederken gözleri parlıyordu.

Bu kadınların yolculuğu Pakistan, Türkiye, Avustralya ve Meksi-

ka uyruklu çok sayıda kişinin katkılarıyla şekil almıştı. İlk bakışta bu hikâyelerin egzotik melodram hikâyelerinden hiçbir farkı yokmuş gibi görünse de seyahat etmek, dünyayı görmek, para kazanmak isteyen ve bu yolda bulabildikleri her işi kabul eden kişileri “insan kaçakçılığı mağdurları”, “göçmen seks işçileri”, “zorunlu göçmenler” veya “fahişeler” olarak kolayca sınıflandırmak mümkün değildir. Bu insanların yaşamları, bu etiketlerin yansıttığından çok daha karmaşık ve dikkat çekicidir.¹

Medya Paniği

Otoyol kenarında açık bir alan, gece. Yoldan geçen çok sayıda aracın farları yarı giyinik, topuklu ayakkabılı, peruklu insan figürlerini aralıklı olarak aydınlatmaktadır. Kısa sohbet parçaları, gürültülü kahkahalar, laf atmalar duyulur.

Pedro Almodóvar’ın *Todo sobre mi madre* filminden bir sahne²

Saniyeler içinde çoğu izleyici, medyada haftanın hemen her günü tekrarlanan böyle bir sahnenin içeriğini tahmin edecektir. Görüntülerin imlediği olaylar, alıcıların kent mekânlarının dış sınırlarında kendilerine yer bulan satıcılara yöneldiği “fuhuş” olgusunu temsil eder. Medyada bu olguya aşağıdaki gibi yaklaşılması oldukça yaygındır:

Fransa’nın çalışan kızları ayrıcalıklarını kaybediyor. Paris’te seks ticareti yeni dalga muhafazakârlık ve Doğu Avrupalı fahişelerin tehdidi altında.

¹ Bu tartışmanın devamı için bkz.: Agustín 2002a.

² Almodóvar 1999.

Gece vakti Bois de Boulogne’u ziyaret eden kimseler, kendilerini birdenbire büyüü bir ormanda bulabilir. Ağaçların arasında çıplak tenler, sıradışı deri parçalar içinde sergilenen popolar ve memeler, uzun çizmelerden yükselen uyluklar parlamaktadır; burada fahişelerin hemen hepsi erkektir. Bu erkeklerden bazıları ameliyat geçirse de çoğu bedenlerini hormon ve silikonla şişirmekle yetinmiştir.

Bu karnaval sahnesinin ardında katı bir düzen yer almaktadır. Ara sokağın her bölümü belirli bir coğrafi bölgeye işaret etmektedir; Kolombiyalılar, Brezilyalılar, Perulular, Kuzey Afrikalılar, İspanyollar vesaire.³

Karnaval imgesi, müstehcen giyim öğeleri, çeşitli uyruklar, cinsiyet değişimi ve elbette göçmenler yüzünden Avrupalıların uğradığı bir tür “zarar”; Avrupada seks endüstrisiyle ilgili hikâyelerin olmazsa olmaz unsurlarıdır. Medyada sıkça rastlanan bir başka yaklaşım kölelik benzetmesine başvurmaktadır:

Bir zamanlar genç kızdılar. Şimdi köle oldular. Doğu Avrupalı savunmasız ve beş parasız çocuklar Londra’da fuhuş hapsinde.

“Çalışmaya çoğu gün akşam altıda başlıyorum, bazen sabah sekize kadar bitmiyor. Günde 30 kadar erkekle görüşmezsem faturaları ödeyemem. Beni buraya getiren adamlara çok fazla borcum var.” – Soho’da, aşağıdaki sokağın gürültüsü içinde Aura’nın sesini işitmek hiç kolay değil. Çift kişilik küçük bir yatağın ucunda oturuyor. Çarşafı ıpslak, yerde leke dolu bir halı. Karanlıkta kalan hatları ve yüzündeki ağır makyaj yaşını anlamayı zorlaştırıyor. Kız yalnızca 17 yaşında...⁴

³ Hannah Godfrey, *The Observer* (Birleşik Krallık), 19 Ocak 2003.

⁴ Kate Holt, *The Observer* (Birleşik Krallık), 3 Şubat 2002.

Burada, bir mağdurun yaşının, çaresizliğinin ve maruz bırakıldığı şartların acımasızlığının vurgulandığını görüyoruz. Çok az değişkenlikle sürekli tekrarlanan bu yaklaşım, bakış açısını Avrupa dışından gelen ve seks ticareti ortamında yer bulan Ötekilere sabitliyor. Kaynak gösterilmeden ortalığa saçılan istatistikler, odağı birkaç bireyin acıklı öyküsünde tutmaya yarıyor. 2006 Futbol Dünya Kupası yolunda konuya ilgisi yoğunlaşan medya, Almanya'da toplanması beklenen milyonlarca erkeğe dair kaynaksız istatistiki veriler öne sürüyor:

Angela Merkel'in Dünya Kupası'nda insan kaçakçılığı sessizliği.

... Alman yetkililer bütün dünyanın gördüklerini inkâr ediyor: Önümüzdeki aylarda büyük bir insan hakları felaketi yaşanacak. Uzun lafın kısıması şu: Artan fuhuş talebini karşılayacak kadınlar nereden gelecek ve hangi şartlar altında "çalışacaklar"?

Bu kadınların çoğu Alman olmayacaklar. Almanya'da fuhuş yapan kadınların dörtte üçünden fazlası yabancı uyrukludur ve çoğu fakir Orta ve Doğu Avrupa ülkelerinden gelmektedir. Alman Kadın Konseyi, futbol fanatiklerinin hizmetine sunulmak üzere 40.000 kadının ülkeye getirileceğini tahmin ediyor. Uzmanlara göre bu kadınların çoğu insan kaçakçılığı mağduru, başka bir deyişle bu kadınlara zorla, dolandırıcılıkla veya kaba kuvvetle fuhuş yaptırılıyor. Sıklıkla hayatlarının bütün yönleri başkasının elinde olan bu kadınlardan yine birçoğu suçlular ve organize suç örgütleri tarafından köleleştirilmiş durumda.⁵

Abartı ve skandal odaklı yayın pratiği, yukarıda verilen örneklerde de görüldüğü üzere politik eğilim gözetmeksizin medyanın göçmenlere yaklaşımında oldukça yaygındır. Ancak seks söz konusu olduğunda bizleri şaşırtmayan medyanın aksine, çok sayıda ciddi

⁵ Donna Hughes, *National Review Online*, 1 Mayıs 2006.

otorite figürünün de aynı tavrı takındığını, seks endüstrisini besleyen göçmenliği kınayarak engelleyici girişimlerde bulunduğunu görmek mümkündür. Göçmen kadınlara yardımcı olma, hatta onları kurtarma amacı güden bu yaklaşım, gerçek bir İnsan Kurtarma Endüstrisi'nin ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Elinizdeki kitap, iki grup insanın; Avrupa'ya göç ederek hane içi, bakım görevi temelli veya cinsel emek piyasasına katılan kimseler ile sosyal sektörde bu göçmenlerle çalışan kimselerin kesişim alanını incelemektedir. Sosyal sektör, burada toplumsal koşulları çok çeşitli yollarla iyileştirebilmek adına gönüllü veya maaşlı çalışan kişilerin çalışma alanına işaret eder. Birçoğu çalışma amaçlarını başkalarına yardımcı olmak ve onlara yaşam koşullarını iyileştirecek hizmetler sunmak olarak tanımlayan sosyal sektör çalışanları, bu sebeple iyi yaşam ve iyi yaşama giden yol üzerine düşünmeye bilinçli olarak zaman ayırmaktadırlar. Sosyal sektörde ele alınan projeler nüfusun büyük kesimlerini etkileyecek geniş kapsamlı girişimlerden belirli sorunların hedef alındığı daha dar kapsamlı girişimlere dek uzanmaktadır. Bu sektörde çalışan kimselere sosyal hizmet uzmanları, karar alıcılar, fon sorumluları, din görevlileri, psikolojik danışmanlar, akademisyenler, STK⁶ çalışan ve gönüllüleri; kısacası çalışmaları bilinçli olarak başka insanların yaşam koşullarını iyileştirme hedefi taşıyan herkes dahildir.

Avrupada hane içi ve kişisel hizmet sektöründe çalışan kimselerin, artan oranla, tüm haklardan yararlanamayan göçmenler olduğu görülmektedir. Söz konusu ani ve köklü değişim seks ticareti tartış-

⁶ Sivil toplum örgütü veya sivil toplum kuruluşu (STK): Çeşitli boyutlarda girişimler yürüten hayır kuruluşu, kâr amacı gütmeyen organizasyon, vakıf ve benzeri kurumları ifade eden genel bir terimdir. Bu kuruluşlar doğrudan hizmet sağlayabilir, araştırmada bulunabilir veya farklı projelere sponsor olabilirler.

malarında henüz yer bulmakta, “fuhuş” olgusunun şiddet mi yoksa bir çalışma alanı mı olduğuna dair geleneksel tartışmanın bu sektörde para kazanan yüz binlerce kayıtsız göçmeni nasıl göz ardı ettiğine dikkat çekilmeye ancak başlanmaktadır. Ne var ki medyanın, akademinin, hükümetin ve çoğu STK'nın bileşenleri, bu kimselere ya çocuk muamelesi yaparak özerkliklerini ellerinden almakta ya da onları bütünüyle yok saymaktadır.

Sınırlarda Seks, bu seyahat ve iş olgusuna dair mevcut fikirlerin incelendiği, yoksul ve kayıtsız çalışan kimselerin, özellikle de seks ticaretinde bulunan kadınların içinde yitirildiği söylemsel boşluk ve sessizliklere işaret eden bir çalışmadır. Bu yitim söz konusu olduğunda sıkça soyut kavramlar, örneğin toplum veya devlet suçlansa da; bu kitapta kendilerini bu insanlara yardım etmekle tanımlayan kişilerin kınadıkları ötekileştirmenin yeniden üretilmesine etkin biçimde katkıda buldukları öne sürülmektedir. Bu çalışmada göç araştırmaları, hizmet sektörü, seks endüstrisi, feminizm, hayırseverlik ve sosyal sorumluluk projeleri olmak üzere sıkça ayrı ayrı ele alınan alanları birleştirmeyi ve konu açıkça masaya yatırıldığında bu ayrı muamelenin meşru olamayacağına dikkat çekmeyi amaçladım.

Latin Amerika ve Karayipler’de seks ticaretinde çalışan kadın ve erkeklerin de dahil olduğu yetişkin gruplarına eğitim verirken düşünmeye başladığım bu konuyu on beş yıldır aklımdan çıkaramadım. Bu kimselerden birçoğu Avrupa’da çalışma fikrini değerlendiren, çoktan Avrupa’ya gidip dönmüş veya arkadaş ya da akrabaları yurtdışında çalışan kimselerdi. STK görevim dahilinde kızları yurtdışında hane içi veya seks hizmeti sektörlerinde çalışan ailelerle konuştum. “Kapasite geliştirme çalışmaları” çerçevesine bürüdüğümüz, Avrupa’ya seyahat eden yoksul kimselerin karşılaştıkları en ciddi sorunları engellemeye yönelik sıradışı bir girişimin parçası olarak seyahat etmeyi düşünen kimselere verilecek eğitimin tasarısı-

nı hazırladım. Ne var ki, Avrupalı fon sahibimizin göçü engelleme arzusu, bizi tasarının yalnızca bir yönüne, Avrupadan dönen göçmenlerin travma sonrası psikolojik destek olanakları alanına odaklanmak zorunda bıraktı. Benzer biçimde, Hollanda'da çalışan göçmen kadınların tecrübeleri hakkında çekilecek bir belgesel için maddi destek sağlayan bir başka fon sahibiyile çalışmalarımızın sonucu ancak polis baskınları, müşteri şiddeti, ekonomik çaresizlik ve toplumsal utanç temalı görüntülerden kurgulanmış bir kâbus oldu.⁷ Bu filmin çoğunlukla yoksul kadınlardan oluşan izleyicisinin tepkisi, gösterilen melodrama karşı büyük bir şüphe içeriyordu. Bu kadınların her biri, iş bulmak için Avrupa'ya seyahat eden ve başarılı olan, bir kısmı seks ticaretinde çalışan, bir kısmıysa çalışmayan kişiler tanıyorlardı. Fon sahiplerinin sahip olduğu ve talep ettiği bakış açısını anlayabilmek adına birkaç Avrupa başkentinde bir yıl geçirerek çeşitli STK'lardan kimselerle ve göçmenlerin kendileriyle görüş-tüm. Ardından yüksek lisansına başlayarak Madrid'de sosyal yardım projelerine ve sokakta seks ticareti yapan göçmenlerle çalıştığım etnografik saha çalışmalarına katıldım.⁸

Bu tecrübelerin bütünü, bana Atlantik Okyanusu'nun güneybatı kıyılarında yaşayan insanların seyahatleri hakkında anlattıklarıyla Avrupada hâkim söylem arasındaki büyük farkı gösterdi. Farklılığın özü özerklikle ilgilidir: Gezinlerin çok fazla özerkliğe sahip olduğu ya da hiç özerkliğe sahip olmadığı algısı. Bu farkın ortaya çıkışını ve çeşitli etmenlerini gözler önüne sermeye uğraştığım çalışmalarımaya yol gösterecek kuramsal araştırmalarım çok az sonuç verdi; kuramsal boyutta bütün bu sorunsal ya birkaç basit kavrama indirgeniyor ya da yok sayılıyordu. Dolayısıyla göç ve diaspora çalışmaları alanla-

⁷ Krom 1993.

⁸ Agustín 1999a.